

20 σκοτώσαν τὸ Μανώλη (λεῖλομ λεῖλου), με̄ δώδεκα παιδιά.

~~Καροὶ~~ ἀπέγαντι, ἔκανες ρεζίλι=ντροπιασές, σόν=γένος.

(Ἄλέκος Χωρομουζιάδης ἔτων 57, ἐγγράμματος ἐκ Πετροχωρίου Μετρῶν, νῦν κάτοικος Παλαιφύτου Γιαννιτσῶν).

Καλλιόπη Χωρομουζιάδου:

- Ἀρχὴν θρησκευτικῆς ἐπιτροπῆς

Γλυφίσια Θεσσαλονίκης

τ. Εἰ 1938-9

τ. 109-112

Γ'. Καβέδες κι' Ἀργαστήρια

Οἱ καβετζήδες τῆς περιφερείας μας ἦσαν μία τάξις ἐπαγγελματιῶν, ἡ ὁποία ἐξασκοῦσε δύο τρία ἐπαγγέλματα μαζί, πρὸ πάντων ὁμως καβετζηλῆκι καὶ βερβελήκι ἢ καβετζηλῆκι καὶ βακαλική, μέσα εἰς τὸ ἴδιο κατάστημα, ποὺ στὰ μέρη μας, ἐλέγονταν «καβές», ἂν τὸ κυριώτερο ἐπάγγελμα ἦτο καβετζηλῆκι, κι' «ἀργαστήρ», ἂν ἦτο βακαλική.

Ἐπῆρχαν χωριά, ὅπου ὁ καβές ἦτο χωριανικός, δηλαδὴ κτῆμα τῆς κοινότητος, εἰς τὰ περισσότερα ὁμως ἦτο ἰδιωτικόν κτῆμα. Ὁ καβές ἦτο τὸ κέντρον συναντήσεως τῶν χωρικῶν. Ἐκεῖ μαζεύονταν τὸν χειμῶνα, γύρω στὸ μαγκάλι ἢ τὴ σόβα καὶ διηγοῦνταν παραμῦθια καὶ προσωπικὰ των περιπέτειες, συζητοῦσαν γιὰ τὰ σπαρτά καὶ τὰ ζῶα των, ἄκουαν τὶς γνώμες τῶν γηροντοτέρων, με̄ σχετικά περιστατικά ἀπὸ τὴν πείραν των καὶ τὴν ζωὴν των προπάππων των. Εἰς τὸν καβὲ διεσκέδαζαν παίζοντες τάβλι, δάμα δόμνες, πρέφα, σκαμπίλι, ἐξηδαές καὶ πικέτο, με̄ ἔπαθλο γιὰ τὸν νικητὴ, ἕνα καβέ, τσαί, κρασί, ρακὶ ἢ κονιάκ. Εἰς τὸν καβὲ ἔβαζαν καινούργιο μουχτάρη, δάσκαλο, ἀγέλαρη, κατσικᾶ, βερτσι, κούρτη ἢ χαρσιλετζῆ. Εἰς τὸν καβὲ ἔβγαζαν τὸ χωριανικὸ τὸ «μεῖα» στὸ «μεζάτ». Εἰς τὸν καβὲ ἐώρταζαν τὰ πανηγύρια, στολίζοντάς τον με̄ λεπτὰ πολύχρωμα χαρτιά, ψαλλιδισμένα εἰς διάφορα σχήματα καὶ κορμασμένα ἀπὸ σπάγγους σταυρωτὰ δεμένους καὶ μέσα καὶ ἔξω στὸ «μεῖα», μπροστὰ στὸν καβέ, νὰ τ' ἀνεμίξῃ ὁ ἀγέρας καὶ νὰ δίδουν κάποιον τόνον φαιδρότητος στὸ πανηγύρι. Εἰς τὸν καβὲ κατέβαινε ἀπ' τὶς Μέτρος ὁ ζαπτιγές, ὁ ἔξαντερμας, ὁ μουβασίος, ὁ Ἰνστιντακτοῆς καὶ κάθε ἐπίσημος ἀντιπρόσωπος τῆς Κυβερνήσεως. Εἰς τὸν καβὲ τέλος ὁ μουχτάρης κοινοποιοῦσε κάθε διαταγὴ τῆς ἀνωτέρας Ἀρχῆς.

Ὁ καβές λοιπὸν ἦτο ἀπαραίτητος, καὶ χωριὸ χωρὶς καβέ, κάτι τὸ ἀκατανόητο καὶ ἀσυγχρόνιστο. Με̄ μεγάλη περιφρόνηση μιλοῦσαν οἱ χωριανοὶ γιὰ τέτοια χωριά λέγοντας: «Ἐκεῖν' ἕνα γαβέ βλὲ (τοῦλάχιστο) δὲν ἔχνε στὸ χωριὸ τς, καὶ κάδδαι στς αὐλές τς, σὰ τζὶ γυναῖκες».

Ὁ καβετζῆς ἦτο συνήθως ἀπὸ τοὺς ἐξυπνότερους τύπους τοῦ χωριοῦ ποὺ ἔκαμνε, καθὼς εἶπαμε, καὶ τὸν βερβέρη, τὸν ταβερνάρη καὶ πολλὰς φορὰς τὸν ψευτογιατρὸ καὶ τὸν μουχτάρι.

Οἱ χωριανοὶ δὲν συχνοξυρίζονταν. Ἄλλοι φοροῦσαν τὰ γένεια τους 15 μέρες, ἄλλοι 30 καὶ ἄλλοι 60. Συνήθως ξυρίζονταν τὴν παραμονὴν τῶν μεγάλων ἑορτῶν καὶ πανηγυριῶν. Στὰ παλαιότερα χρόνια, μάλιστα, ποὺ

φοροῦσαν μαῦρα σαρίκια, δὲν ξυρίζονταν καθόλου. Καθένας κλάδευε μόνος του τὰ γένεια καὶ τὰ μαλλιά του ἅμα μακραίνανε πολύ. Εἰς τὰ δικά μας χρόνια ἐκεῖνος ποὺ ξυρίζονταν ἐπλήρωνε 1 γρόσι (1) καὶ ἀπὸ εἴκοσι παράδες γιὰ τὸ λούσιμο καὶ τὸ κούρεμα μὲ τὴ μηχανή. Καὶ τοῦτο πολὺ δλίγο ἐπλήρωναν εἰς μετροητά, ἀμέσως. Οἱ περισσότεροι ἐπλήρωναν εἰς εἶδος, ξάλωνα. Ὅποιος ξυρίζονταν συχνά, συμφωνοῦσε ξεκοπὴ ἓνα κιλὸ σιτάρι, χροονικῆς. Αὐτὴ βέβαια ἦταν ἡ κυριώτερη αἰτία, ποὺ ἀνάγκαζε τὸν κουρέα νὰ ἐξασκῆ καὶ ἄλλα ἐπαγγέλματα γιὰ νὰ βγάλῃ τὸ ψωμί του.

Ἐκανε λοιπὸν τὸν καβειζῆ καὶ τὸν ταβερνάρη, προμηθεύοντας εἰς τοὺς χωριανοὺς καβέδες καὶ τσάι πρὸς 10 παράδες, καὶ ρακί, κρασί καὶ κονιάκ, πρὸς 5 παράδες τὸ ποτηράκι. Εἰς τὸν μπουφέ του εἶχε κρεμασμένη μιὰ πλάκα μὲ κοντύλι δεμένο στὸ σχοινάκι, καὶ κατέγραφε τὰ βροσέδια τῆς ἡμέρας. Ἄμα γέμιζεν ἡ σούμα, τὰ πέρναγε στὸ τεφτέρι, στὰ «ἀλατζάκια»(2), καὶ ὑπομονητικὰ περιμένε τὸ καλοκαίρι, νὰ ξαλωνίσῃ ὁ πελάτης, νὰ τοῦ φέρῃ τὸ χρέος του κι' αὐτὸς νὰ τὸν κερᾶσῃ ἓνα διπλό, εἰς ἔκφρασιν τῆς εὐαρεσκείας του, νὰ τοῦ εὐχηθῆ «καὶ τοῦ χρόν' με γειά», καὶ νὰ χαρῆ ἢ καρδιά του.

Ἄν ὅμως ἡ χρονιά πῆγαινε ἀνάποδη, τὰ σπαρτὰ τὰ κήριζε ὁ σουρμὲς καὶ ὁ δελιτζές, τὰ βοστάκια τὸ βελντέ, καὶ τ' ἀμπέλια ἢ σκλαροκοῦ(3), τότε ὁ καβειζῆς περνοῦσε δύσκολο χειμῶνα, ἐπειδὴ ἠναγκάζετο νὰ χρεωθῆ στὸν προμηθευτὴν ἔμπορον, νὰ πᾶσῃ σιτάρι γιὰ γεμεκλίκα καὶ πιοτά, γιὰ νὰ συγκρατήσῃ τὴν πελατεία του, μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ ταιριάξῃ ἡ χρονιά καὶ νὰ τὰ πληρωθῆ στὸν καιρὸ ὅλα μαζί. Ἄν εἶχε καὶ ἀγροαστή, τότε ἀναγκάζονταν νὰ προμηθευτῆ πράγματα κατωτέρας ποιότητος, τὰ ὁποῖα, ἐδέχετο ἐξ ἀνάγκης ὁ χρεωμένος πελάτης. Τότε τὸ λάδι εἶχε βόχα, ὁ καβὲς μύριζε σεδίνα, οἱ ἐλιές ἦσαν σκουληκωφάγωμἐνες καὶ τὸ γᾶζ βαφτισμένο(4).

Λέγεται ὅτι οἱ Τοῦρκοι μετὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Θράκης, ἀπηγόρευσαν εἰς τοὺς χριστιανούς νὰ ἐξασκοῦν τὸ ἐπάγγελμα τοῦ κουρέως, τοῦ κασάπη καὶ τοῦ πεταλωτῆ, καὶ ὅταν ὁ θαυματοποιὸς Μπόσκοξ ἐπεσκέφθῃ τὴν Κ)πολιν παρετήρησεν ὅτι ὁ Τοῦρκοξ βερβέρης, γιὰ νὰ δείξῃ τὴν περιφρόνησίν του εἰς τὸν χριστιανὸν πελάτην, τὸν ἐξύριζε τὸ ἓνα μάγουλο, ἔπειτα ἄφινε τὸ ἄλλο ἀξύριστο, μὲ τὰ σκάματα, καὶ τὸν ἀνάγκαζε νὰ περιμένῃ ὡς ποὺ αὐτὸς νὰ πῆ τὸν καβὲ του, νὰ τραβήξῃ τὸ ναργκιλέ του, νὰ κάμῃ τὸ ναμάζι του καὶ ἔπειτα νὰ εὐδοκῆσῃ ν' ἀποτελειώσῃ τὸ ξύρισμα τοῦ χριστιανοῦ. Μάλιστα λέγεται ὅτι διὰ νὰ τιμωρήσῃ τὸν βερβέρη ὁ Μπόσκοξ, κάθισε ἐπίτηδες νὰ ξυρισθῆ. Ὡς νὰ τελειώσῃ τὸ ἓνα μάγουλο, τὰ γένια ξαναφύτρωναν στὸ ἄλλο, κι ὁ βερβέρης, βαρέθηκε νὰ ξαναξυρίξῃ ἐπανειλημμένως τὸν παράξενο Φράγκο. Ἐπὶ

1) Μόνον ξύρισμα τοῦ γαμπροῦ καὶ τοῦ πεθαμένου εἶταν πάνω ἀπὸ 5 γρόσια.

2) Τὸ λαβεῖν.

3) Ἀρρώστειες λογῆς λογίων τῆς γεωργίας.

4) Τὸ πετρέλαιο νερωμένο.

τέλους ὁ Μπόσκος προσποιούμενος τὸν θυμωμένο, βγάζει τὸ κεφάλι του, τὸ ἀφίνει μέσα στὴ λεκάνη, καὶ παραγγέλοντας τὸν βερβέρη νὰ ἀποτελειώσῃ τὸ ξύρισμα, καὶ αὐτὸς θὰ περάσῃ ἀργότερα νὰ τὸ παραλάβῃ, ἔφυγε χωρὶς κεφάλι. Ὁ βερβέρης ἀπ' τὴν τρομάρα του ἀπέθανε ἀπὸ συγκοπή.

Ξύρισμα φτηνὸ γινότανε ὡς τὰ χρόνια τοῦ πολέμου καὶ στὴ Πόλη, χωρὶς σαπούνη, καθρέφτη καὶ περδάχι, μὲ κρύο νερὸ μόνον εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Γενίτζαμι, γιὰ 20 παραδες καὶ λέγονταν «ὄρμὰν τράσι» δηλαδή, ξύρισμα τοῦ δάσους, ἄρα ἀπολίτιστο, βουνίσιο.

Εἰς τὰ παλαιότερα χρόνια, ἡ συνήθεια τῶν Τούρκων νὰ πλύνονται πρὶν προσευχηθοῦν καὶ νὰ πηγαίνουν στὸν ἀπόπατο μὲ τὸ ἰβρίκι ἐξηγοῦνταν ἀπὸ τοὺς χριστιανούς ὅτι εἶναι ἐλάναγκες, διότι ἂν δὲν τὸ κάμουν βρωμοῦν σὰν τὰ σκυλιά, ἐπειδὴ δὲν εἶναι βαφτισμένοι καὶ δὲν ἔχουν τὸ Ἅγιον Μύρον. Ἀργότερα ὅμως, ὅταν οἱ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ μας ἐπλήθυναν καὶ ὁ τόπος δὲν τοὺς ἐσήκωνε, καὶ μὲ τὴν κατασκευὴν τοῦ σιδηροδρόμου ὑπῆρχεν εὐκολία συγκοινωνίας, οἱ νέοι ἄρχισαν νὰ πηγαίνουν τὸν χειμῶνα στὴν Πόλη καὶ νὰ γυροῦν τὴν ἄνοιξη. Μαζὶ μὲ τὶς οἰκονομίες των, ἄρχισαν νὰ φέρουν καὶ νέες ιδέες περὶ ἐνδυμασίας καὶ καθαριότητος καὶ νὰ ξυρίζονται συχνότερα. Οἱ γεροντότεροι ὅμως ἐξηκολούθησαν νὰ φοροῦν τὰ γένεια τους τὶς περισσότερες μέρες τοῦ ἔτους. Πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν ἀπαιτήσεων τῆς νέας γενεᾶς ἐβγῆκαν καὶ νέοι καβετζῆδες ποὺ ἐμαθήτευσαν εἰς τὴν Πόλη, καὶ ἦσαν καθαρότεροι καὶ περιποιητικώτεροι τῶν παλαιῶν. Ἐπάρσαν δὲ νὰ βγάζουν δόντια καὶ νὰ παίρνουν αἷμα, ὅπως ἐκεῖνοι.

Μέχρι σήμερον ὅμως, ὁ καβέζ διατηρεῖ τὰς παλαιὰς του ἰδιότητας καὶ εἰς τὰ νέα χωριά, ποὺ ἔκαμεν ἡ Κυβέρνησις εἰς τοὺς πρόσφυγας, ἐδῶ εἰς τὴν Μακεδονίαν

Ὁ καβετζῆς εἶχεν ἐργαλεῖα τὸ μαγκάλι, μὲ τὸ ἰδιαίτερο ἡμικυλινδρικό καζανάκι, τοὺς τσιβίδες, τὶς τσάσκες, τὰ ποτηράκια τοῦ τσαγιοῦ, τὰ χλιαράκια, τὸ καβεκούι μὲ τὰ δύο χωρίσματα, τὴ δάμα, τὸ τάβλι, τὶς δόμνες καὶ τὰ χαρτιά.

Διὰ τὴν κουρευτικὴ εἶχε τὴν καρέκλα, τὸν καθρέφτη, τὴν κομμένη λεκάνη, γιὰ νὰ ἐφαρμώζεται στὸ λαιμό, τὰ ξυράφια, τὸ καῖσ', μιὰ μεγάλη καὶ μιὰ μικρὴ πετσέτα, τὴ βούρτσα, τὸ τσαμισάκι, τὸ χιτένι, τὸ ψαλίδι, τὴν κουρευτικὴ μηχανὴ καὶ γιὰ τὸ λούσιμον τὴ μεγάλη στρογγυλὴ λεκάνη καὶ τὸ γκιουγούμι.